

Joan Thomas, *Recèrcas sus l'istòria de la linguistica occitana e sos ligams amb lo movement renaissentista* (**Enric Còmis, professor agregat retirat d'anglés, ancian ensenheire d'occitan**)

La tèsi de Joan THOMAS, sostenguda lo 28 de setembre de 2004 a l'UPV – Montpelhièr III – se presenta coma un obratge consequent de 383 paginas que a per tòca una "*recèrca sus l'istòria de la lingüistica occitana dins sos rapòrts amb lo movement renaissentista*". Aquela recèrca es facha dins tres dralhas : una radioscopia de lingüistas d'ara, successors d'actors passats d'una lingüistica enrasigada dins l'istòria; qualques concèptes majorals e la lexicografia coma exemple d'evolucion.

D'intrada, J. Thomas s'interroga sus l'existéncia d'una lingüistica occitana dins l'encastre mai larg de la lingüistica romanica, per constatar que la lingüistica occitana se definís per un "grand silenci": silenci degut en primièr a l'estatut de l'occitan, lenga minorizada, mas tanben a de mancas : manca de preséncia dels lingüistas occitans dins lo monde de la lingüistica; manca d'edicion, levat militanta; manca d'un element federador coma una revista de lingüistica occitana dins la lenga, e "auto-exclusion" del movement renaissentista que exprimiriá la volontat de se traire sol d'una situacion de colonizacion.

Ça que la, maldespièch d'aquelas mancas e d'aquela auto-exclusion, J.T. pausa la problematica d'una lingüistica occitana que pasmens existís, e mai siá escampilhada dins de recèrcas, d'articles, de revistas de totes menas, e que es l'òbra d'òmes tan diversés coma "los òmes d'accion" engatjats dins la recèrca de l'ora d'ara, e los "actors" d'una lingüistica enrasigada dins l'istòria.

A partir d'aquelas consideracions, J.T. definís sa metodologia : far un primièr bilanç per analizar los fenomèns intèrnes a la lingüistica occitana, associat a una bibliografia de las donadas sus la question, dins l'amira "*de dobrir una dralha que permeta una analisi ulteriora mai prigonda*".

La segonda partida (mai de 90 paginas) es consagrada a las entrevistas amb d'"òmes d'accion", coneguts per sas òbras e uèi retirats, que se son engatjats dins la lucha per l'occitan e que an cadun, dins son domeni, portat sa pèira dins aquela lucha :

- Pèire BEC : koïné e diasistèma.
- Robèrt LAFONT : IEO e Universitat.
- Rogièr TEULAT : l'occitan estandard.
- Jacme TAUPIAC : l'occitan comun.
- Cristian LAUS : lexicografia.
- Xavier RAVIER : atlàs lingüistic.

Aquela causida s'es pas limitada a las personas çai-sus; d'autres son tanben estadas contactadas, mas an pas balhat de responsas; de mai, i a dins aquela causida una volontat de demorar dins l'espandit occitan, çò qu'explica que figuran pas dins l'escapolon de cercaires estrangièrs.

Après aver definit l'entrevista e las techniques emplegadas, J.T. nos liura aqueles "*arquiús orals*" que son tants testimoniats vius portats per los entrevistats sus de questions

fundamentalas de la lingüística occitana, a través sos vejaires, sas coneissenças, sos rapòrts amb los autres o amb una institucion, e mai sas colèras de còps que i a.

E per los que los an coneguts, òm creiriá, a través sas paraulas, los entendre parlar.

Dins la tresena partida de sa tèsi : " **Una lingüística occitana enrasigada dins l'istòria : los actors** ", J.T. retraça l'istòria de la lingüística occitana dempuèi lo sègle XIX, dins son enrasigament a l'encòp institucional, amb lo mitan universitari, e ideologic amb lo mitan associatiu e militant.

Dins lo primièr, destria dos pòls màgers : Tolosa e Montpelhièr, puèi d'autres coma l'universitat parisenca o lo Collègi de França. Per cadun d'aqueles pòles, J.T. cita e analisa lo trabalh d'universitaris coma: A.THOMAS, J. ANGLADE, J. SEGUY, C. CHABANEAU, J. COULET, C. CAMPROUX, etc.. que an contribuït, cadun dins sa dralha, a faire nàisser una lingüística occitana que se pausa ja dins la problematica de la denominacion de la lenga.

Dins lo segond mitan, trapam lo Felibrige, la Societat d'Estudis Occitans, l'Institut d'Estudis Occitans, d'isolats coma RONJAT, o de militants coma J. ROUX, PERBÒSC, ALIBÈRT, que an obrat dins lo movement renaissentista

Dos mondes diferents, doncas, que J.T. estudia metodicament segon un apròchi prosopografic que li permet, d'un band, d'anar al mai prigond de las conviccions e dels presupausats en jòc, e de l'autre de mostrar dins un tablèu qu'aqueles dos mondes son pas sens relacions e qu'una filiacion s'establís entre eles.

Un còp analisada aquela lingüística occitana de l'ora d'ara enrasigada dins l'istòria, J.T. torna dins la quatrena partida: "**Tres articulacions problematicas**", a la problematica, ja presenta al sègle XIX, de la denominacion de la lenga e de la quista constanta d'una nòrma encara en devenir e que la valorisariá.

Seguís menimosament lo long caminament de la recèrca d'una denominacion a través las estapas dialectalas (lemosin, lengadocian, gascon, provençal, etc...), puèi las d'una nonnominacion (lenga nòstra, lengas d'òc, patés, etc.) per finalament desembocar sus una renominacion que pausa lo problèma de sa quite certificacion e de son acceptacion tant dins l'airal occitan tot, coma en defòra d'el.

Ligada a la denominacion de la lenga es la quista d'una nòrma, quista que J.T. analisa a partir de tres concepcions normativas : la localista, la dialectala e l'unitària, e a la lutz dels trabalhs de los que s'òna "*los davanciers*" : ROCHEGUDE, RAYNOUARD , HONNORAT, e "*los mèstres d'ara*" : Joseph ROUX, PERBÒSC e ESTIEU, SALVAT, e subretot ALIBÈRT.

Un còp facha l'istòria de la quista, J.T. rasona que la question de la normativizacion sembla pas encara resolguda, vist que cap de consensus existís, (coma o indican los tèrmes "*occitan normat*", "*occitan larg*", "*occitan federal*"), un consensus que seriá "*lo plantejament d'un novèl despart de reflexion e d'una politica intèrna de la lenga* ", e que n'es parièr amb la normativizacion lexicala.

Per perlongar aquela problematica, l'autor analisa puèi dins un capitol titolat "*Lo mite de la koinè e de las originas e lo diasistèma*", los concèptes de *koinè* e de *diasistèma* desvolopats per Pèire BEC, en tant que motors del renaissentisme occitan de la segonda mitat del sègle XX, e dels ligams entre las motivacions dels occitanistas militants e los besonhs didacticopedagogics d'un ensenhament de la lenga e de la literatura occitana .

Se lo concèpte de "*koinè* " (*La Langue Occitane*, Que Sais-je , PUF 1963) sofrís d'una manca de definicion precisa (de quina mena de lenga s'agissiá ?) se es un "*mite*", respond pasmens d'un certan biais als besonhs d'estandardizacion e de normativizacion que an tafurat los lingüistas occitans fins ara, mai que mai al moment que cal ensenhar, publicar, e difusar cada jorn mai una lenga que se vòl afortir.

Mas quina lenga ? BEC dona una resposta dins son rapòrt presentat a l'Amassada Generala de l'I.E.O de 1972: "assumir naturalament sa dialectalitat totalasens doblidar...qu'aquela dialectalitat....se referís , a son torn, a una occitanitat totala."

Per BEC, es aquel concèpte de diasistèma que permet de metre en òbra aquela dialectica e d'aforrir l'unitat prigonda dels dialèctes. Permet tanben de far ressortir lo lengadocian coma parlar central, e de far d'el un "parlar director e referencial".

L'autor rasona qu'aquela concepcion d'un occitan estandard a partir d'un diasistèma tròba sa justificacion e sa legitimizacion dins la necessitat d'ensenhar la lenga ; es per aquò qu'es adoptat per lo movement renaissentista, tant mai que s'apièja sus un sistèma grafic que resulta d'una causida que afortís ja l'idèa d'una comunautat culturala.

Atal, aqueles dos concèptes an contribuït a donar a la lenga sa denominacion supra-dialectala "d'occitan" e a balhar d'ela un imatge positiu que li permeta de se produsir, de se vendre, de s'ensenhar.

La cinquena partida : "**Per un ensag de descripcion istoriografica, l'exemple de la filiacion en lexicografia** ", es consagrada a una primièra istòria de la produccion lexicografica en lenga occitana, mai que mai los dictionaris, mas pas unencament.

J.T. s'acontenta pas de far un inventari cronologic, mas si ben una analizi istoriografica, un examen metodologic e una tipologia d'aquela produccion que apareis coma una tradicion lexicografica, vist que l'autor a alargat son camp de recèrcas dins lo temps: dempuèi lo *Dictionari moundi* de DOUJAT de 1638, fins al *Diccionari general occitan* de CANTALAUUSA de 2003. Un còrpus de 85 obratges (dictionaris, glossaris, vocabularis, etc.) que pòrtan un testimoniatge ric d'aquela tradicion.

Las òbras marcantas d'aquel còrpus son puèi analisadas menimosament, tant per çò qu'es de la grafia emplegada, coma de las intradas causidas que corrisson coma "un fil roge "a través elas (*taula* n'es una) e que permeton a l'autor de comparar las reviradas , de las comentar, e de portar fin finala un jutjament critic sus l'òbra.

L'estudi s'acaba sus una aproximacion estatistica de la produccion, que fa aparèisser que los dictionaris lengadocians son los mai nombroses dins aquela analisi basada sus un escapolon de la produccion lexicografica occitana dins l'istòria de la lingüistica occitana.

Dins sa conclusion generala, J.T. repren los tèmas estudiats en rapelant que son trabalh es un ensag de bastison d'una istoriografia de la lingüistica occitana :

" *Lo trabalh istoriografic, qu'avèm menat, mena a la conclusion que l'istòria de la lingüistica occitana es aici facha per l'istòria d'un sistèma lingüistic que se realiza dins un contèxte socio-cultural, institucional, politic e economic .* "

E lo vòt final de l'autor es que : "*Ara, es benlèu per la revaluacion positiva del seu passat e la consideracion de novèlas dimensions sociolingüisticas que se jòga l'avenir de l'occitan.*"

La bibliografia generala que claus la tèsi deuriá èstre un otís de tria per totes los que se volrián consacrar a l'istoriografia de la lingüistica occitana.

L'interès d'aquela tèsi, en defòra de la qualitat del trabalh de recèrca, e de sa mesa en òbra, me sembla èstre, en primièr dins son rapòrt amb lo legeire : la lectura n'es aisida, e es amb un real plaser qu'òm seguís l'autor dins son itinerari de recèrcas e de sas analisis.

Çò dich, a través aquel caminament, apareis :(1) que l'autor a capitat de combinar d'un biais fòrça convencent, un trabalh d'istoriografia amb una reflexion epistemologica. (2) qu'òm trapa dins la tèsi una mesa en parallèl de la sincronia de la recèrca occitana e de la diacronia de sa constitucion. (3) que mercé las entrevistas, una istòria viva e viscuda de la

lingüística occitana nos es presentada. (4) que trapam dins la tèsi una volontat de desgatjar los fondaments ideologics, personals, e tanben institucionals de la lingüística occitana.

Fin finala, la tèsi de Joan THOMAS deuriá permetre de dobrir un debat dels mai largs sus l'estatut e la foncion de la lingüística occitana. S'ameritariá d'èstre largament difusida, legida e utilizada per totes los, que de prèp o de luènh, s'interèssan a l'occitan.

Enric CÒMIS